

incolis ab hostibus Christi nominis et aliis vicinis nostris debiti sui erga nos et hoc ipsum regnum nostrum oblitis struuntur et contechnantur obviam ire et tempori providere oporteat exigentibusque rationibus conventus regni nostri generalis proxime praeteriti, in quo omnium senatorum et procerum regni nostri consilio et consensu expeditionem bellicam regni nostri ac subditorum eius generalem decrevimus et instituimus, vos ad arma sumenda et bellum contra eosdem hostes nostros apparandum excitabimus, ut quisque pro facultate bonorum suorum, proque maiestatis nostrae regiae et regni splendore et dignitate ac debito fidei et virtutis suae militaris (quod in vobis vigere non dubitamus) resistendum hostibus nostris et regni nostri atque ad ulciscendas iniurias et damna ab eisdem nobis et regno nostro illata summa voluntate et strenuo animo insurgeret et se appararet. Nunc igitur rursus ad hoc ipsum bellum (quod felix atque faustum maiestati nostrae vobisque omnibus ac regno nostro fiat) vos et quemlibet vestrum hisce nostris tertiarum restium litteris excitamus et convocamus, mandantes et omnino habere volentes, ut iam tandem armis et equis aliisque rebus ad militarem manum pertinentibus bene et sufficienter pro suis quisque facultatibus et bonorum exigentia instructi, nos ad terras et provincias nostras Russiae et Podoliae sequamini et apud castrum et oppidum nostrum Trebowla ad diem Visitationis Beatae Mariae Virginis Dominae nostrae, quae erit secunda Iulii [2 VII 1537] adsitis, atque in castris illic nostris pro eodem die et termino constituamini, ut inde ordinibus instructis et constitutis (laudis et gloriae maiorum vestrorum memores) possitis recte et ordine reliqua aggredi, quae ad regni nostri et subditorum eius defensionem et dignitatem pertinebunt. Ut autem in proficiscendo ad exercitum et locum a nobis designatum eam actionem vestrarum moderationem in rebus omnibus teneatis et conservatis, quam debitum et professio militaris, voluntasque et mandatum nostrum requirunt, indicendum duximus et indicimus de more et consuetudine vobis in palatinatu Cracoviensi et districtibus eius existentibus conventum particularem in^b ad diem^c atque volumus, ut proficiscamini ibidemque mandata nostra, quae ad vos de protectione vestra facienda et ordine in castris servando articulatim dedimus, audiat et intelligatis ad secundum ea vos una cum castellanis vestris, cum quibus proficisci debeatis conservare omnino studeatis pro fide debitoque vestro ac sub gravi indignatione nostra bonorumque omnium amissione aliter facere non ausuri. Has autem litteras unus ad alium sibi viciniorem transmittatis, ultimus vero eas capitaneo loci repraesentet. Datum Cracoviae feria secunda intra octavam Paschae, anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo septimo [9 IV 1537], regni vero nostri anno trigesimo primo. Ad mandatum proprium Sacrae Regiae Maiestatis.

IV. MANDATUM CONTRA CORTISANOS

A. [*Metryka Koronna*].

Sigismundus etc. Universis et singulis regni nostri capitaneis et officialibus quibuscunque tam terrestribus quam civilibus eorumque vicesgerentibus ubilibet constitutis, sincere fideliterque dilectis gratiam nostram regiam. Quamvis iam dudum et statutis regni nostri et privilegiis apostolicis satis cautum et depositum sit, quae et quales personae cum ad cathedrales ecclesias, tum etiam ad collegiatas recipi debeant. Quia tamen nonnullorum temeritas

B. [*Księga płocka*].

Personaliter constitutus coram praefato vicecapitano et ad acta praesentia Castri Plocensis nobilis Sigismundus Conarski de Machczino obtulit litteras Sacrae Regiae Maiestatis infrascriptas, sigillo regio mediocri subimpressas, non viciatas nec cancellatas, sed prorsus omni vicio carentes, petens easdem in acta praesentia actuari et inscribi admitti. Ed dominus vicecapitaneus easdem litteras cum ea, qua debetur, reverentia, susceptis,

^b W rękopisie pozostawiono puste okienko w celu wpisania nazwy miejscowości. ^c W rękopisie pozostawiono puste okienko w celu wpisania daty.

non nostratum solum, sed etiam externorum eo nunc evasit, ut contra ipsa statuta regni nostri et contra privilegia apostolica ingerant, se ad sacerdotia regni nostri per importunas impetrationes et illicitas compositiones derogando etiam ipsi statutis regni et privilegiis apostolicis cum magna indignitate ipsius Sanctae Sedis et contemptu auctoritatis nostrae regiae ac detrimento status ecclesiastici regni nostri, suggerentes amplam materiam hostibus ecclesiasticis suggillandi cum Sedem Apostolicam tum etiam ordinem ecclesiasticum unde potissimum turbae et motus ecclesiasticas et personas ecclesiasticas excitari solent. Proinde nos tantam licentiam, uti tenemur et uti antecessores nostri et nos hactenus consuevimus cohibere et iura regni privilegiaque apostolica nobis et ecclesiis regni nostri donata defendere et manutene ac decretum moderni conventus generalis in hac re exequi volentes, cum ordinariis pro ipsorum professione talia prohibere non fati licitum videatur. Mandamus vobis, omnino habere volentes, quatenus contra omnes et singulos tam ipsos impetratores quam etiam eos, qui qualescunque compositiones cum illis faciunt, eorumque fautores, tabeliones, notarios et executores vel litterarum processuumque importatores quoscunque qui in ea re ad vos delati fuerint, ex officio et auctoritate nostra statuta regni nostri irremissibiliter exequamini sub gravi indignatione nostra et sub poena contra inobedientes capitaneos edita et laudata, secus ne feceritis. Datum Cracoviae ut superius etc. anno etc.⁴

perlectis et debite intellectis illas ipsas hic inscribere et acticare admisit. Quarum tenor sequitur et est talis:

Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuanie, Russie, Prussie, Masovie etc. dominus et heres. Universis et singulis regni nostri capitaneis et officialibus quibuscunque tam terrestribus quam civilibus eorumque vicesgerentibus ubilibet constitutis sincere fideliterque dilectis gratiam nostram regiam. Accepimus quosdam iure, ut vocant, cortizanico utentes variis impetrationibus Romanis sese ad sacerdotia regni nostri ingerere contra privilegia ordinariorum¹ et ecclesiarum contraque statuta regni nostri² etiam alienigenas et nominatim quendam Franciscum Niconitium Dalmatam. Proinde innitentes huiusmodi statutis mandamus vobis, omnino habere volentes, quatinus contra omnes et singulos tam ipsos impetratores, quam etiam eorum fautores tabellarios, notarios et exequutores vel litterarum processuumque importatores quoscunque, qui in ea re ad vos delati fuerint, ex officio et auctoritate nostra statuta regni nostri irremissibiliter exequamini sub gravi indignatione nostra et sub poena contra inobedientes capitaneos edita et laudata³, secus ne feceritis. Datum Cracoviae feria tertia proxima post dominicam Invocavit anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo septimo [20 II 1537], regni vero nostri anno trigesimo primo. Relatio magnifici Pauli de Volia, Regni Poloniae vicecancellarii.

¹ Według J. Sawickiego (*Iura Masoviae Terrestria*, t. III, s. 113) idzie tu o bulle konkordatowe Leona X „*Romanus Pontifex*” z 1 lipca 1519 r. i Klemensa VII „*Cum singularem fidei constantiam*” z 1 grudnia 1525 r. *Raccolta di Concordati su materie ecclesiastiche tra la Santa Sede e la autorità civili*, a cura di Angelo Mercati, vol. 1: 1098–1914. Nuova edizione (Città del Vaticano) 1954, nr XXXV, I i 2, s. 253–255 i 256–259; J. Brzeziński, *O konkordatach Stolicy Apostolskiej z Polską w XVI wieku*, Kraków 1894, s. 284–290.

² Por. wyżej, nr II, pkt 54 niniejszego wydawnictwa — *sejm piotrkowski 1496 r.*: De plebeis ad maiores ecclesias non recipiendis, oraz pkt 55: De numero plebeorum ad ecclesias recipiendorum. *Numer XI, I, pkt 11* — *sejm walny radomski 1505 r.*: De numero plebeorum ad ecclesias cathedrales suscipiendorum; pkt 12: Statuta ecclesiarum, seu de plebeis [...]; pkt 20: De impetrantibus beneficia iuris patronatus. *Numer XVII, pkt 26* — *sejm walny piotrkowski 1510 r.*: De beneficiis per plebeos non acceptandis. *Numer XLI, I*, — *sejm walny krakowski 1531-1532 r.*, konstytucja rozpoczynająca się od słów: Cum magna pars reipublicae nostrae.

³ Por. wyżej, nr XIV, I, pkt 11 — *sejm koronacyjny krakowski 1507 r.*: De poena capitaneorum negligentium exequi, quae ad eorum pertinent officium.

⁴ Według miejsca wśród innych wpisów do MK, datować można ten akt na 16 lutego 1537 r.